

Legislació delegada

Decret

Vist l'article 59 de la Constitució andorrana, segons el qual, mitjançant una llei, el Consell General pot delegar l'exercici de la funció legislativa en el Govern;

Vista la delegació legislativa a favor del Govern establerta en la disposició final catorzena de la Llei 27/2017, del 30 de novembre, de mesures urgents per a l'aplicació del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a Nova York el 13 de desembre del 2006, segons la qual s'encarrega al Govern que publiqui al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra el text refós de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002, que inclogui les modificacions introduïdes fins llavors en aquesta Llei;

Vist que, en compliment del que preveu la disposició final catorzena de la Llei 27/2017, es refon en aquest Decret legislatiu, en primer lloc, el contingut de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002, en què s'inclouen les modificacions que dimanen de la Llei 15/2004, del 3 de novembre, qualificada d'incapacitació i organismes tutelars; de la Llei 6/2014, del 24 d'abril, de serveis socials i sociosanitaris, i de la Llei 27/2017 esmentada anteriorment;

A proposta del ministre d'Afers Socials, Justícia i Interior, el Govern, en la sessió de 30 de maig del 2018, aprova aquest Decret legislatiu amb el contingut següent:

Article únic

S'aprova la publicació al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra del text refós de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002, que entrarà en vigor l'endemà de ser-hi publicat.

Cosa que es fa pública per a coneixement general.

Andorra la Vella, 30 de maig del 2018

Antoni Martí Petit
Cap de Govern

Text refós de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002

Capítol I. Disposicions generals

Article 1. *Objecte de la Llei*

1. L'objecte d'aquesta Llei és aconseguir que les persones amb discapacitat gaudeixin dels seus drets i les seves llibertats en condicions d'igualtat, i que puguin exercir els deures que els corresponen com a ciutadans i que exigeix la dignitat humana, i també evitar qualsevol tipus de discriminació per raó de la discapacitat.

2. Per aconseguir aquest objectiu, s'estableixen les mesures següents:

- a) Es fixen els principis d'actuació en l'àmbit de la discapacitat i s'unifica la terminologia i el contingut dels conceptes bàsics.
- b) S'estableixen programes preventius per evitar disfuncions, es concreten accions i programes per reduir les discapacitats, es constitueixen altres dispositius d'equiparació d'oportunitats i de lluita contra les exclusions socials per pal·liar els handicaps, i per a aquelles persones amb limitacions greus es preveuen serveis d'assistència de manteniment.
- c) Es disposen mecanismes generals i específics adreçats a garantir l'efectivitat de l'accés als drets fins on sigui possible ateses les limitacions de la persona, així com de protecció i tutela quan la persona no pot regir els seus actes.

Article 2. *Definicions*

En les normes jurídiques i els documents tècnics oficials s'han d'emprar els termes que s'indiquen a continuació, d'acord amb les definicions següents:

- a) Discapacitat: concepte que evoluciona i que resulta de la interacció entre les persones amb deficiències i les barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que eviten la participació plena i efectiva d'aquestes persones a la societat en igualtat de condicions amb les altres persones.
- b) Persones amb discapacitat: persones que tenen deficiències físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials a llarg termini que, en interactuar amb diverses barreres, poden impedir la seva participació plena i efectiva en la societat en igualtat de condicions amb les altres persones.
- c) Comunicació: inclou els llenguatges, la visualització de textos, el Braille, la comunicació tàctil, els macrotipus, els dispositius multimèdia de fàcil accés, així com el llenguatge escrit, els sistemes auditius, el llenguatge senzill, els mitjans de veu digitalitzada i altres maneres, mitjans i formats augmentatius o alternatius de comunicació, incloses les tecnologies de la informació i les comunicacions de fàcil accés.
- d) Llenguatge: inclou tant el llenguatge oral com la llengua de signes i altres formes de comunicació no verbal.
- e) Igualtat d'oportunitats: és l'absència de tota discriminació, directa o indirecta, per motiu de discapacitat o sobre la base de discapacitat, inclosa qualsevol distinció, exclusió o restricció que tingui el propòsit o l'efecte d'obstaculitzar o deixar sense efecte el reconeixement, el gaudi o l'exercici en igualtat de condicions per a les persones amb discapacitat, de tots els drets humans i llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o d'un altre tipus.
- f) Discriminació per motius de discapacitat: qualsevol distinció, exclusió o restricció per motius de discapacitat que tingui el propòsit o l'efecte d'obstaculitzar o deixar sense efecte el reconeixement, el gaudi o l'exercici en igualtat de condicions dels drets humans i les llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o de qualsevol altre tipus. La denegació d'ajustos raonables, entre d'altres, té la consideració de discriminació per motius de discapacitat.
- g) Ajustos raonables: les modificacions i adaptacions necessàries i adequades que no imposin una càrrega desproporcionada o indeguda, quan siguin necessàries en un cas particular per garantir a les persones

amb discapacitat el reconeixement, el gaudiment o l'exercici en igualtat de condicions dels drets humans i les llibertats fonamentals.

h) Disseny universal: el disseny de productes, entorns, programes i serveis que puguin utilitzar totes les persones, tant com sigui possible, sense necessitat d'adaptació ni de disseny especialitzat. L'existència d'entorns inspirats segons les normes del disseny universal no exclou les ajudes tècniques per a persones amb discapacitat quan les requereixin.

Article 3. *Principis d'actuació*

1. Els principis generals d'actuació, d'acord amb l'article 3 del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a Nova York el 13 de desembre del 2006 (d'ara endavant, "el CDPD"), són els següents:

- a) El respecte per la dignitat inherent a la persona i l'autonomia individual, inclosa la llibertat per prendre les pròpies decisions i la independència.
- b) La no-discriminació.
- c) La participació i la inclusió plenes i efectives en la societat, garantint el suport i els ajustos raonables per assolir la igualtat de condicions.
- d) El respecte per la diferència i l'acceptació de les persones amb discapacitat com a part de la diversitat i la condició humana.
- e) La igualtat d'oportunitats.
- f) L'accessibilitat.
- g) La igualtat entre l'home i la dona.
- h) El respecte de l'evolució de les facultats dels infants i adolescents amb discapacitat i del dret a preservar la seva identitat.

2. Els principis operatius d'actuació són els següents:

- a) La prioritat a les actuacions de caràcter preventiu, a l'atenció en el si de la comunitat per davant de l'atenció institucional, i a la formació i la inserció laboral per davant de les ajudes econòmiques.
- b) L'adaptació efectiva de l'entorn a les necessitats i les potencialitats del col·lectiu de persones amb discapacitat i l'adopció de mesures que continguin plans d'actuació concrets d'adequació del medi a les necessitats d'aquestes persones.
- c) La qualitat de tots els serveis i equipaments de l'àmbit de la discapacitat garantits pel Govern i els comuns, d'acord amb les competències respectives, mitjançant les autoritzacions preceptives i les accions de control i seguiment oportunes.
- d) La inclusió de les persones amb discapacitat en les institucions educatives, culturals, laborals i socials de caràcter general.

Article 3 bis. *Obligacions generals*

1. Les administracions públiques competents han d'assegurar i promoure l'exercici ple dels drets humans i les llibertats fonamentals de les persones amb discapacitat sense cap mena de discriminació per motius de discapacitat. Amb aquesta finalitat tenen les obligacions següents:

- a) Tenir en compte en totes les polítiques i tots els programes la protecció i la promoció dels drets humans de les persones amb discapacitat.
- b) Abstenir-se de portar a terme actes o pràctiques incompatibles amb el CDPD, i vetllar perquè les autoritats i les institucions públiques actuïn de conformitat amb aquestes normes.
- c) Prendre totes les mesures perquè cap persona, organització o empresa discrimini per motius de discapacitat.

d) Emprendre i promoure la investigació i el desenvolupament de béns, i fomentar la disponibilitat i l'ús de noves tecnologies, incloses les tecnologies de la informació i les comunicacions, les ajudes per a la mobilitat, els dispositius tècnics i les tecnologies de suport adequats per a les persones amb discapacitat, donant prioritat a les que tenen un preu assequible.

e) Proporcionar informació que sigui accessible a les persones amb discapacitat sobre les ajudes a la mobilitat, els dispositius tècnics i tecnologies de suport, incloses les noves tecnologies, així com altres formes d'assistència i serveis i instal·lacions de suport.

f) Promoure la formació dels professionals i el personal que treballen amb les persones amb discapacitat respecte dels drets continguts al CDPD a l'efecte de prestar una millor assistència i uns millors serveis garantits per aquests drets.

2. Pel que fa als drets econòmics, socials i culturals, les administracions públiques competents han d'adoptar totes les mesures que estiguin al seu abast fins al màxim dels recursos de què disposin i, quan sigui necessari, en el marc de la cooperació internacional, per aconseguir progressivament el ple exercici d'aquests drets.

3. En l'elaboració i el seguiment de l'aplicació de la legislació i les polítiques per fer efectiu el CDPD, i en els altres processos d'adopció de decisions sobre qüestions relacionades amb les persones amb discapacitat, s'ha de consultar i col·laborar amb les persones amb discapacitat, inclosos els infants i adolescents amb discapacitat, sempre que sigui possible a través de les entitats que els representen i, especialment a través del Consell Nacional de la Discapacitat a què fan referència els articles 12 i 30 d'aquesta Llei.

Article 4. Àmbit d'aplicació

1. Aquesta Llei és aplicable als andorrans residents efectivament a Andorra i als estrangers amb residència legal que compleixin els requisits que estableix aquesta Llei.

2. Als efectes d'aquesta Llei tenen la consideració de persones amb discapacitat les persones que es defineixen a l'article 2, apartat 1, lletra b), i el grau de menyscabament de les quals sigui superior al 33% d'acord amb els criteris de valoració de les capacitats i els altres factors que configuren les situacions de discapacitat que es fixen per la via reglamentària.

3. En la determinació dels titulars dels drets dels estrangers s'ha de tenir en compte el que disposin els tractats i acords internacionals vigents, així com el principi de reciprocitat.

4. Els andorrans residents a l'estranger tindran dret a percebre les prestacions econòmiques previstes en aquesta Llei, sempre que no disposin de mesures de protecció equiparables en el país de residència, en la forma i d'acord amb els requisits establerts per via reglamentària.

Capítol II. Actuacions preventives

Article 5. Pla nacional de prevenció

Per tal de disposar d'un instrument global de prevenció de disfuncions, correspon al Govern aprovar i actualitzar periòdicament un Pla nacional de prevenció, que ha d'incloure, almenys, els aspectes següents:

- a) Orientació i planificació familiar.
- b) Consell genètic.
- c) Atenció prenatal i perinatal: diagnòstic prenatal i detecció d'anomalies congènites.
- d) Assistència pediàtrica.
- e) Sistema de vacunacions.
- f) Accidents domèstics.
- g) Control higiènic i sanitari dels aliments.
- h) Higiene i seguretat laboral.
- i) Seguretat en el trànsit viari.
- j) Contaminació ambiental.
- k) Accions d'estil de vida actives i saludables per a la gent gran.

l) Campanyes d'informació sobre els efectes derivats de l'abús de determinades substàncies tòxiques que generen dependència.

m) Educació per a la salut, cívica i viària, i promoció d'hàbits saludables.

Article 6. Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions

Es crea un Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions, presidit pel ministre competent en matèria de salut, responsable d'elaborar la proposta del Pla i de fer-ne el seguiment. Formen aquest Comitè representants del Govern, de les àrees de salut, educació, treball, serveis socials i medi ambient, de la Comissió Nacional de Valoració (en endavant, CONAVA), que es crea d'acord amb l'article 28 d'aquesta Llei, de l'organisme competent en matèria de seguretat social, dels comuns, dels col·lectius professionals i d'experts en les diferents matèries implicades, amb la composició i forma que s'estableixi reglamentàriament.

Article 7. Detecció i diagnòstic precoç

Correspon al Govern aprovar, a proposta del Comitè d'Experts en Prevenció de Disfuncions, protocols de detecció i diagnòstic que s'han d'aplicar en l'àmbit de la salut, dels serveis socials, laboral, de les guarderies i les escoles, així com d'aquells altres que es consideri adequat.

El dret a les proves i els exàmens pertinents per al diagnòstic es garanteix dins el sistema de salut d'Andorra, fora de casos excepcionals, degudament autoritzats pel Govern d'acord amb els criteris establerts per via reglamentària.

Article 8. Atenció precoç

L'atenció precoç és el conjunt d'actuacions que es duen a terme en els primers anys de vida dels nens afectats d'alguna disfunció o amb alt risc de patir-la, adreçades a potenciar al màxim les seves capacitats i prevenir complicacions. Aquestes actuacions es realitzen en unitats d'atenció precoç, que disposen de professionals especialitzats i han de tenir la col·laboració dels pares, les guarderies i les escoles. Aquestes unitats han de ser acreditades pel Govern, d'acord amb els criteris que s'estableixin per via reglamentària.

Capítol III. Efectivitat dels drets

Article 9. Drets i llibertats constitucionals

Els poders públics han d'emparar especialment les persones amb discapacitat física, psíquica o sensorial en la mesura que sigui necessari per garantir que la igualtat i la llibertat siguin reals i efectives i perquè puguin exercir, tant com sigui possible atesa la seva discapacitat, els drets i les llibertats, així com els deures, que atorga als ciutadans el Títol II de la Constitució.

Article 10. Accessibilitat

L'accessibilitat és la condició prèvia perquè les persones amb discapacitat puguin viure de forma independent i participar plenament en la societat en igualtat de condicions. Així, d'acord amb l'article 9 del CDPD, les administracions públiques competents i les altres persones i entitats públiques i privades, si així ho preveu la normativa aplicable, han d'adoptar mesures per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat en igualtat de condicions amb la resta de persones a l'entorn físic, el transport, la informació i la comunicació, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic.

Article 11. Informació

1. Es garanteix el dret de les persones amb discapacitat i, si escau, dels seus pares o representants legals a accedir a una informació completa i comprensible sobre el seu diagnòstic i el procés previsible d'evolució de la discapacitat, així com sobre els seus drets, els serveis i els programes existents i els requisits d'accés i d'ús.

2. S'ha d'elaborar material bàsic d'informació i documentació accessible als diferents tipus de discapacitats.

Article 12. Participació

1. Es reconeix i garanteix a les organitzacions de persones discapacitades i les formades pels seus pares o representants legals el dret de representació i el dret de participació en les qüestions que els afectin relacionades amb la discapacitat. A aquests efectes es crea, en compliment de l'article 30 d'aquesta Llei, el Consell Nacional de la Discapacitat (en endavant CONADIS) i en l'àmbit de la parròquia els comuns poden crear també òrgans de participació i consulta semblants.

2. Els centres i serveis de l'àmbit de la discapacitat han d'establir canals de participació dels usuaris i, si escau, dels pares o dels representants legals.

Article 13. Diagnòstic i orientació

Les persones amb discapacitat o, si escau, els pares o representants legals, poden sol·licitar a la CONAVA, d'acord amb les normes de procediment i els requisits establerts reglamentàriament, l'elaboració d'un diagnòstic, d'una orientació i d'un programa de rehabilitació i d'inserció.

Article 14. Educació

1. Es reconeix la igualtat d'oportunitats dels infants, joves i adults amb discapacitat en l'accés a l'educació en entorns inclusius, amb els suports adequats i els ajustos raonables necessaris, en els termes establerts a l'article 24 del CDPD i en les normes de desenvolupament del dret a l'educació reconegut a la Constitució. En concret es reconeix el dret d'aquestes persones a:

a) L'escolarització obligatòria i gratuïta, que inclou els nivells de primera i segona ensenyança, dels sis als setze anys. No obstant això, també tenen dret a ser escolaritzats a partir dels tres anys i després dels setze anys per cursar l'educació postobligatòria, en les mateixes condicions que les altres persones. El dret a la gratuïtat es garanteix a través dels centres públics i el dret d'accés a l'educació bàsica d'adults es garanteix a través del sistema de formació d'adults.

b) L'accés als diferents ensenyaments postobligatoris i a l'ensenyament superior una vegada acreditat el nivell de desenvolupament de competències requerit per a aquests ensenyaments, en igualtat de condicions amb la resta d'alumnes.

c) Una orientació escolar i professional, a l'obtenció de títols oficials acreditatius del nivell d'educació cursat o a la certificació dels estudis realitzats, i a l'adequació dels plans educatius als efectes de promoure les seves habilitats.

d) En el cas dels estudis superiors, les universitats han d'adaptar, quan la discapacitat ho requereixi, d'acord amb la normativa aplicable, les normes d'accés i de permanència a aquestes persones. Així mateix, s'han d'establir les condicions perquè les persones amb discapacitat accedeixin a les exempcions en el pagament de les taxes i els preus públics en l'ensenyament superior públic andorrà.

2. Els alumnes amb discapacitat han d'assistir a l'escola i gaudir d'una educació inclusiva i de qualitat, en igualtat de condicions amb els altres alumnes. Es garanteix l'escolarització prevista a l'apartat 4 d'aquest article en els casos en què la gravetat de la discapacitat o una altra situació excepcional requereixi l'hospitalització continuada i suposi alteracions en el cicle d'aprenentatge a l'escola. L'efectivitat dels drets d'escolarització dels alumnes amb discapacitat s'ha d'assegurar de la manera següent:

a) El suport adequat a l'ensenyament, que està format pel conjunt de programes, serveis i totes les accions de suport dirigides a que els alumnes assoleixin les seves potencialitats.

b) Els objectius de l'educació dels alumnes receptors d'accions de suport individual efectiu han de ser els mateixos que els de la resta d'alumnes, i l'ensenyament s'ha d'adaptar a les seves característiques personals. A aquest efecte, tenen el dret de disposar de programes educatius individualitzats elaborats pels ensenyants de l'educació ordinària amb la participació dels responsables de suport a l'educació i dels pares o representants legals. En funció dels programes educatius individualitzats, aquests alumnes han d'obtenir les acreditacions acadèmiques corresponents al nivell d'estudis cursats.

c) La garantia de la participació dels alumnes amb discapacitat en les diverses activitats educatives i didàctiques, amb les adaptacions i els ajustos raonables adequats.

d) L'escola ha de disposar dels mitjans humans i materials necessaris per oferir una atenció educativa de qualitat als alumnes amb discapacitat: equips educatius i de suport degudament formats, un assessorament pedagògic o psicopedagògic, orientacions, programacions i materials didàctics específics.

e) Els alumnes amb discapacitat han de disposar d'un servei que es faci càrrec de l'orientació educativa i de la intervenció psicopedagògica oportunes.

3. Aquests criteris generals són aplicables a tots els sistemes educatius presents a Andorra, d'acord amb els convenis establerts. Així mateix, amb les adaptacions i especificacions oportunes, s'apliquen a les guarderies infantils, l'educació bàsica d'adults i la formació professional i universitària.

4. Es garanteix als nens amb discapacitat, en la forma que s'estableixi reglamentàriament, l'escolarització hospitalària quan es trobin ingressats en establiments hospitalaris d'Andorra i l'escolarització domiciliària quan per qualsevol causa es trobin immobilitzats per un temps superior als tres mesos.

5. En el procés per a la inclusió escolar plena de totes les persones amb discapacitat dins el sistema educatiu, i un cop escoltat el parer dels pares o representants legals, quan la gravetat de la discapacitat impossibiliti l'accés continuat al sistema educatiu, els infants i adolescents amb discapacitat tenen el dret de rebre una atenció assistencial específica durant el temps indispensable, d'acord amb les seves capacitats i fent les activitats de la manera més normalitzada possible, de conformitat amb els principis del CDPD.

Aquesta atenció s'ha de rebre a Andorra sempre que hi hagi els centres i serveis adequats per atendre el tipus de discapacitat de què es tracti. Excepcionalment, quan ho exigeixi l'especificitat de la discapacitat, l'atenció es pot rebre a l'estranger en centres acreditats prèviament, d'acord amb el procediment i els requisits establerts reglamentàriament.

6. Les despeses suplementàries que es puguin derivar de la discapacitat de cada persona seran acumulables amb les ajudes i les beques que estableix la legislació en matèria de beques i de crèdits d'estudis, d'acord amb els requisits i els criteris i barems tècnics establerts reglamentàriament.

Article 15. Formació professional

1. El conjunt de la normativa reguladora de la formació professional i de l'aprenentatge a l'empresa és aplicable a les persones amb discapacitat, que poden signar el contracte directament o mitjançant els pares o tutors en els supòsits de minoria d'edat o d'incapacitació.

2. Als efectes de la igualtat d'oportunitats i en funció de les característiques i el grau de la discapacitat, excepcionalment es poden flexibilitzar i adaptar els diferents elements configuradors del contracte d'aprenentatge com l'edat de l'aprenent, la durada del contracte, l'horari de treball, els dies de descans i la retribució.

3. Per a l'aplicació de les mesures excepcionals establertes a l'apartat anterior cal un informe conjunt de la CONAVA i de l'òrgan responsable de l'orientació educativa i de la intervenció psicopedagògica, que, pel que fa a les competències dels òrgans esmentats, vincula al Servei d'Inspecció de Treball als efectes de l'autorització del contracte.

Article 16. Salut

1. Les persones amb discapacitat tenen el dret de gaudir de la salut sense discriminació mitjançant l'accés als programes de salut i a les prestacions sanitàries i rehabilitadores, en els termes i les condicions que estableixi la normativa aplicable, i amb les especificacions que preveu aquest article.

2. Als efectes d'aquesta Llei, tenen la consideració de prestacions bàsiques:

a) Els programes preventius de salut: consell genètic, diagnòstic i atenció precoç, vacunacions i els altres programes que s'estableixin reglamentàriament.

b) L'assistència sanitària: assistència primària, assistència hospitalària, assistència farmacèutica i productes d'ortopèdia i de suport.

- c) La rehabilitació.
 - d) El transport per a l'assistència sociosanitària i per a la rehabilitació.
 - e) Les altres prestacions bàsiques que es puguin establir a la cartera de serveis i productes de salut.
3. El dret a la salut es fa efectiu mitjançant el sistema de salut andorrà d'acord amb el procediment i els requisits establerts per la normativa aplicable en aquesta matèria.
4. Les persones amb discapacitat tenen el dret de ser informades sobre la seva pròpia salut i sobre els serveis sanitaris als quals poden accedir i els requisits que s'exigeixen a aquest efecte. La informació ha de ser verídica i completa, i s'ha de facilitar a través dels mecanismes que millor s'ajustin a les necessitats de les persones amb discapacitat, tot garantint-ne la millor comprensió. A més, les persones amb discapacitat tenen el dret de rebre els suports necessaris per poder manifestar la seva voluntat i les seves preferències.
5. El titular del dret a la informació és la persona amb discapacitat, sense perjudici que calgui informar-ne els pares o representants legals, i també els altres familiars o persones designats en cas que ho hagi autoritzat prèviament.
6. Pel que fa a l'autonomia en l'àmbit de la salut, la persona amb discapacitat ha de participar en la presa de decisions durant tot el procés assistencial. Per afavorir que pugui prestar el consentiment, se li han de facilitar totes les mesures de suport adequades perquè la informació sigui accessible i comprensible per a la persona amb discapacitat. Quan d'acord amb la normativa aplicable calgui prestar el consentiment per representació, aquest consentiment ha de ser proporcionat i adequat a les circumstàncies de la persona amb discapacitat, sempre amb respecte de la seva dignitat i de les salvaguardes adequades i efectives que estableix l'article 12, apartat 4, del CDPD.

Article 17. Serveis socials i sociosanitaris

1. Les persones amb discapacitat tenen dret als serveis socials i sociosanitaris en els termes que estableixi la normativa aplicable.
2. Els serveis socials i sociosanitaris estan conformats per les prestacions econòmiques, tècniques i tecnològiques que formen part de la cartera de serveis socials i sociosanitaris.

Article 18. Seguretat social

1. El règim andorrà de seguretat social ha d'establir mesures per fer efectiva la protecció social de les persones amb discapacitat, d'acord amb criteris d'equitat, d'igualtat i de solidaritat amb la resta d'assegurats socials.
2. Les persones amb discapacitat protegides per les disposicions de la present Llei accedeixen a la protecció sanitària i sociosanitària garantida per la seguretat social andorrana i a les prestacions que se'n deriven, a través de l'afiliació a l'organisme competent en matèria de seguretat social.
3. El pare, la mare o el tutor legal d'una persona amb discapacitat menor de 18 anys i que convisqui amb alguna de les persones esmentades, amb guardadors o bé que resideixi en un centre de serveis socials o sociosanitaris, ha de figurar en alta a la seguretat social per tal de donar-li cobertura com a drethavent. Quan els responsables esmentats no tinguin obligació d'estar afiliats per tal de donar cobertura a la persona amb discapacitat al seu càrrec ho faran voluntàriament o cotitzaran directament per ell a la seguretat social o han de disposar d'una cobertura, amb els mateixos paràmetres de protecció, amb una altra entitat pública o privada, sent responsables dels perjudicis que se'n deriven en cas de no fer-ho. Només quan ho sol·licitin les persones responsables i acreditin la impossibilitat efectiva de fer-ho o bé quan la persona amb discapacitat es trobi en situació d'abandonament, el Govern substituirà als responsables i abonarà les cotitzacions que disposi la normativa vigent.

El Govern afilia a la Caixa Andorrana de Seguretat Social, com a cotitzants socials directes, les persones amb discapacitat a partir dels divuit anys fins a la jubilació, en els termes i les condicions que estableixin la Llei de la seguretat social i les normes que la desenvolupen. La cotització no pot ser en cap cas inferior a la cotització del salari mínim establert en cada moment. Si la persona amb discapacitat treballa, només ha de declarar i cotitzar a la Caixa Andorra de Seguretat Social, si escau, per la part del salari que sobrepassi

la cotització efectuada pel Govern, tenint en compte que la cotització global no pot ser mai inferior a la cotització del salari mínim.

4. Les persones amb discapacitat majors de 65 anys accedeixen a la pensió de vellesa en les mateixes condicions que la resta de cotitzants socials, i en el cas de ser titulars d'una pensió d'invalidesa per malaltia o accident de treball queda transformada automàticament en pensió de vellesa als 60 anys, com també el dret a percebre la prestació de reemborsament fins al 100% de les tarifes de responsabilitat de la Caixa Andorrana de Seguretat Social després de la jubilació en el cas que aquest dret hagi estat reconegut amb anterioritat a la persona amb discapacitat de què es tracti, sempre que continuï complint els requisits que a aquest efecte s'estableixin reglamentàriament.

5. La protecció de la seguretat social comprèn les pensions i les prestacions establertes amb caràcter general, tant les derivades de l'assistència sanitària com les sociosanitàries de suport a l'autonomia.

Article 19. Treball

1. Es reconeix el dret de les persones amb discapacitat a treballar, en igualtat de condicions amb les altres persones, i es prohibeix tot tipus de discriminació per motiu de discapacitat en relació amb qualsevol tipus d'ocupació. A aquest efecte, la normativa aplicable en matèria d'ocupació i de relacions laborals ha d'adoptar les mesures a què fa referència l'article 27 del CDPD.

2. Es considera nul i sense efecte qualsevol contracte, pacte o acord que contingui discriminacions en les condicions laborals per raó de la discapacitat.

3. La retribució percebuda per la persona discapacitada ha de ser adequada a la quantitat i qualitat del treball desenvolupat i al lloc de treball que ocupi, d'acord amb la mateixa evolució del mercat de treball del Principat d'Andorra.

4. Amb la finalitat d'assegurar una igualtat d'oportunitats efectiva, s'estableixen les mesures següents:

a) En els processos d'ocupació que convoquin les administracions públiques, els organismes autònoms i les entitats parapúbliques, les persones amb discapacitat poden accedir a les convocatòries que es fan tant per promoció interna com pel procediment selectiu d'ingrés, ja sigui com a aspirants interns o com a aspirants externs. Si després d'haver fet totes les proves del procés de selecció, obtenen la mateixa puntuació que altres candidats que no tenen una discapacitat, tenen el dret de ser-hi admeses amb prioritat, sempre que hagin acreditat la seva discapacitat i compleixin tots els requisits de l'edicta o concurs intern. Així mateix, l'organització del procés de selecció s'ha d'adaptar, en temps, mitjans i recursos, a les necessitats de les persones amb discapacitat, tenint en compte el tipus de discapacitat que tinguin.

b) Les administracions públiques, els organismes autònoms i les entitats parapúbliques han d'afavorir l'ocupació mitjançant la contractació de determinats serveis o l'adquisició de productes a empreses d'inclusió sociolaboral de persones amb discapacitat, o bé contractant, mitjançant aquestes empreses, treballadors amb discapacitat per portar a terme determinades funcions temporalment.

c) El servei administratiu encarregat de proposar i gestionar les polítiques d'ocupació i d'intermediació en el mercat del treball ha de promoure i afavorir la contractació de treballadors amb discapacitat a les empreses que cerquen treballadors, d'acord amb les normes i els requisits establerts reglamentàriament.

d) Els llocs de treball ocupats per persones amb discapacitat a qualsevol empresa són anomenats "d'inclusió". Aquestes empreses poden ser destinatàries de subvencions i ajuts públics, mitjançant col·laboracions econòmiques per adaptar les eines i l'accessibilitat de l'entorn, i per fer les adaptacions organitzatives, relacionades en general amb el temps de treball, la seva distribució i els descansos, que permetin a les persones amb discapacitat l'accés i la permanència en el lloc de treball, segons el que s'estableixi reglamentàriament. També poden ser objecte de mesures de foment públic les iniciatives d'autoocupació.

e) Així mateix, el Govern ha de promoure i donar suport a les empreses dedicades prioritàriament a la inclusió sociolaboral de les persones amb discapacitat en entorns laborals oberts, inclusivament i accessibles. Aquestes empreses, acreditades degudament pel Govern, poden utilitzar com a modalitat d'inclusió

sociolaboral la contractació de determinats serveis, obres o subministraments per altres empreses, mitjançant la qual s'afavoreix que un treballador o un grup de treballadors amb discapacitat vinculats a aquesta empresa d'inclusió sociolaboral puguin treballar en entorns laborals ordinaris.

Article 20. Prestacions econòmiques

1. Les persones amb discapacitat tenen el dret d'accedir a les prestacions econòmiques que estableixin les administracions públiques en igualtat de condicions amb les altres persones.
2. La pensió de solidaritat per a persones amb discapacitat ha de garantir una renda mínima a les persones amb discapacitat greu que no puguin treballar o es trobin amb problemes greus per trobar o mantenir un lloc de treball com a conseqüència de la seva discapacitat i no disposin de recursos per viure, en els termes establerts a la Llei de serveis socials i sociosanitaris.

Article 21. Cultura, lleure i esport

1. Les persones amb discapacitat han de poder integrar-se i participar en condicions d'igualtat en les activitats culturals, de lleure i esportives.
2. Les administracions públiques han d'adoptar totes les mesures que calguin per promoure les federacions i les manifestacions esportives de les persones amb discapacitat i per garantir els seus drets com a participants o espectadors de qualsevol activitat de tipus cultural, esportiu o de lleure.

Capítol IV. Protecció i garantia dels drets**Article 22. Incapacitació i tutela**
(derogat)**Article 23. Garantia dels drets**

1. Els poders públics han de vetllar especialment perquè les persones amb discapacitat i els seus pares o representants legals puguin utilitzar efectivament totes les mesures legals previstes.
2. Es reconeix la llengua de signes catalana com a sistema lingüístic, així com el seu aprenentatge, coneixement i ús en relació amb les persones amb discapacitat auditiva i sordcegues. Les administracions públiques competents han d'establir mesures perquè aquestes persones puguin disposar d'un servei d'interpretació de llengua de signes per exercir els seus drets fonamentals, en la forma i les condicions que s'estableixin reglamentàriament. Així mateix, han d'adoptar mesures i ajudes per a la comunicació de les persones afectades per altres discapacitats, especialment les relacionades amb la utilització del sistema de lectura i escriptura Braille per a persones cegues o amb problemes de visió greus.
3. El Ministeri Fiscal, d'acord amb la seva missió, ha de vetllar per salvaguardar els drets dels ciutadans amb alguna discapacitat.

Article 24. Condicions mínimes i qualitat dels serveis

1. Tots els centres i serveis de l'àmbit de la discapacitat necessiten l'autorització administrativa prèvia per poder obrir i l'acreditació per funcionar del Govern i, si escau, dels comuns.
2. Per poder ser autoritzats i acreditats han de reunir les condicions mínimes que s'estableixin per reglament. Aquestes condicions s'han de referir almenys als aspectes següents:
 - a) Materials.
 - b) Funcionals.
 - c) Catàleg de serveis i nivells de qualitat.
 - d) Concreció dels drets i deures dels usuaris.
3. En tots els serveis cal respectar, entre d'altres, els drets següents:
 - a) A la igualtat de tracte i no discriminació.
 - b) Al respecte a la personalitat, la dignitat humana i la intimitat.

- c) A rebre informació sobre el funcionament dels serveis i les normes internes.
- d) A la confidencialitat de totes les dades i tota la informació.
- e) A participar en les activitats i en les decisions que les afectin.
- f) A utilitzar les vies de reclamació i de proposta de suggeriments, i a la possibilitat de rebre resposta per escrit.
- g) A la continuïtat del servei mentre no variï substancialment la situació o es produeixi una altra causa que ho justifiqui.
- h) A abandonar el servei.

4. Amb caràcter general, els usuaris dels serveis estan sotmesos a les obligacions mínimes següents:

- a) A seguir el programa i les orientacions prescrites.
- b) A usar-los, tenir-ne cura i gaudir-ne de manera responsable i conforme a les normes de les instal·lacions i serveis.
- c) A facilitar la convivència, així com observar una conducta basada en el respecte mutu.
- d) A mantenir el respecte a la dignitat del personal que presta els serveis i col·laborar-hi.
- e) A abonar el preu que els pugui correspondre

5. L'aplicació d'aquests drets i deures s'ha d'adequar a les capacitats dels usuaris i, quan escaigui, han de ser exercits pels seus pares o tutors.

Article 25. Sensibilització social

Els poders públics, d'acord amb el que estableix l'article 8 del CDPD, en col·laboració amb les entitats cíviques, especialment les entitats constituïdes per persones amb discapacitat o les seves famílies, han d'impulsar periòdicament accions i campanyes de sensibilització social sobre les necessitats, les possibilitats i els drets de les persones amb discapacitat, per aconseguir un conjunt d'actituds i comportaments socials i personals positius en relació amb l'equiparació d'oportunitats i la integració social d'aquestes persones. Aquestes accions poden ser generals, adreçades a tota la població, específiques per a determinats col·lectius, o relatives a discapacitats concretes.

Article 26. Finançament

1. El finançament dels programes, els serveis i les prestacions es regeix pel principi de corresponsabilitat entre la persona afectada, els familiars obligats i els poders públics responsables de la protecció social, i també per la subsidiarietat estatal com a darrera garantia dels drets establerts.

2. Quan la persona discapacitada es trobi en situació d'abandonament o si els seus pares, tutors o altres persones obligades justifiquen la impossibilitat de fer front a les despeses derivades de la cotització a la seguretat social o de l'atenció en els serveis i programes esmentats, l'Estat s'ha de fer càrrec de garantir-ne els drets. En aquests casos, s'estableix el compromís que si la persona amb discapacitat o els familiars obligats arriben a millorar suficientment la situació econòmica retornaran al Govern les quantitats avançades.

3. L'Estat es fa càrrec dels serveis gratuïts següents, proveïts directament pel Govern o per entitats homologades i concertades:

- a) Informació i orientació facilitada des dels serveis socials.
- b) Programes preventius de disfuncions.
- c) Detecció i diagnòstic precoç de malalties i malformacions congènites.
- d) Educació obligatòria, en els termes establerts en la normativa vigent.
- e) Formació d'adults.
- f) Orientació professional.

4. L'Estat finança:

- a) La pensió de solidaritat a favor de les persones amb discapacitat.
- b) La cotització a la seguretat social prevista a l'apartat 3 de l'article 18.
- c) Les subvencions adreçades a fomentar la inserció sociolaboral que s'estableixin.

d) Les despeses no estrictament sanitàries corresponents a les prestacions socials i sociosanitàries previstes a l'article 17.

e) Una part de les despeses sanitàries, a càrrec de la seguretat social, derivades dels programes d'atenció social i sociosanitària. La Llei de pressupostos fixa anualment un percentatge per contribuir al finançament de les despeses estrictament sanitàries derivades de les prestacions socials i sociosanitàries de suport de l'autonomia, a càrrec de la seguretat social, establertes a l'article 17. Aquest percentatge en cap cas pot ser inferior al 50% de les despeses esmentades.

f) Les altres despeses que li correspondria en aplicació de la present Llei i reglaments de desenvolupament.

5. La seguretat social pren a càrrec les despeses derivades de les prestacions sanitàries, rehabilitadores i complementàries establertes a l'article 16, i la part corresponent a les despeses estrictament sanitàries derivades de les prestacions socials i sociosanitàries previstes a l'article 17, de conformitat amb la legislació vigent en matèria de seguretat social.

6. Participació dels usuaris i familiars obligats:

a) El pare, la mare o el tutor legal ha d'efectuar, en els termes establerts a l'article 18, el pagament de les cotitzacions a la seguretat social.

b) Els usuaris dels serveis i, si escau, els familiars obligats han de participar en el seu finançament, mitjançant la contraprestació que s'estableixi. Amb caràcter general, han de col·laborar en el pagament de les despeses substitutòries de la llar que rebin, com la manutenció o la residència.

c) Els beneficiaris de la pensió de solidaritat, d'una pensió d'invalidesa de la seguretat social o de qualsevol altra, han d'efectuar la contraprestació econòmica que els correspongui, si bé se'ls respectarà una reserva mínima equivalent al 25% de l'import de la pensió que rebin per a despeses personals.

d) Els usuaris i les persones obligades han de contribuir, d'acord amb la normativa de la seguretat social, a completar la part del servei que no cobreixi la prestació sanitària o sociosanitària corresponent.

7. Els comuns han de col·laborar en el finançament dels programes culturals, de lleure i esportius, així com en els de millora de l'accessibilitat, sensibilització social i en tots aquells altres de la seva competència. A aquest efecte han de detallar en els pressupostos anuals crèdits específics per complir aquestes obligacions.

8. S'autoritza el Govern a constituir un fons de solidaritat a favor de les persones amb discapacitat, nodrit fonamentalment amb aportacions privades. El CONADIS, en les condicions que es determinin reglamentàriament, s'encarrega de la gestió d'aquest fons, així com d'impulsar, en cas de necessitat, la creació d'entitats que gestionin els programes, serveis, prestacions i altres mesures previstes a la present Llei.

Capítol V. Aspectes organitzatius

Article 27. *Distribució competencial*

1. Les funcions públiques que estableix aquesta Llei es reparteixen d'acord amb la distribució competencial establerta a la Constitució, la Llei qualificada de delimitació de competències dels comuns, del 4 de novembre de 1993, el Reglament general de la CASS i les normes de desenvolupament o aquelles altres disposicions que sobre la matèria siguin vigents.

2. Els ministeris del Govern assumeixen les responsabilitats d'acord amb el repartiment de funcions vigent a cada moment.

3. Els comuns participen en la integració social dels ciutadans discapacitats, especialment en les activitats socials, culturals, de lleure i esportives.

4. Les Administracions Públiques han de promoure i impulsar la participació de les entitats cíviques en la realització d'activitats i la prestació de serveis.

Article 28. *Comissió Nacional de Valoració*

1. Es crea la Comissió Nacional de Valoració (CONAVA) com a òrgan nacional de caràcter tècnic i públic, que assumeix les competències referents a les funcions de diagnòstic i valoració de les disfuncions, discapacitats i handicaps als efectes d'orientar i determinar l'accés als programes, els serveis, les prestacions i altres actuacions per a persones amb discapacitat.
2. Per accedir als programes, els serveis i les prestacions que s'inclouen en aquesta Llei, la CONAVA ha d'efectuar prèviament un diagnòstic de la situació i de les necessitats de la persona, una valoració de les conseqüències i un estudi de les capacitats residuals per tal de facilitar una orientació i, si cal, un programa d'intervenció. Cal fomentar i garantir en tot el procés la participació de la persona interessada i, si cal, dels pares o tutors.
3. Les funcions de la CONAVA es refereixen a les qüestions específiques de la discapacitat, relatives principalment als àmbits de l'educació, la salut, el treball, l'accessibilitat i els serveis socials. A aquest efecte emet els dictàmens tècnics que li corresponen d'acord amb aquesta i altres lleis pertinents i les normes de desplegament.
4. La CONAVA està composta per professionals de les àrees de la salut, l'educació, l'ocupació i el treball social, nomenats pel Govern, que també en designa el president.
5. La CONAVA pot funcionar en ple o en grups de treball específics i ha de vetllar especialment pel manteniment d'una visió integral de la persona i per un tractament global i coordinat dels casos. La composició, els criteris i els procediments d'actuació s'estableixen per reglament.
6. Els criteris i els barems tècnics objectius per valorar la discapacitat, així com els aspectes específics relacionats amb l'autonomia, la mobilitat, la formació o el treball, entre d'altres, també s'han d'establir per reglament.

Article 29. *Prestació de serveis i execució de programes*

1. La provisió dels serveis per a persones amb discapacitat es fa mitjançant entitats públiques, parapúbliques o privades, preferentment entitats cíviques sense finalitat de lucre. En tots els casos han d'estar autoritzades i acreditades pel Govern, en els termes establerts a l'article 24 de la present Llei.
2. Per a la col·laboració i coordinació de la provisió de serveis i programes, els organismes públics i les entitats cíviques poden subscriure convenis i concertar accions.

Article 30. *Consell Nacional de la Discapacitat*

1. Es crea el Consell Nacional de la Discapacitat (CONADIS), com a òrgan de participació, de consulta i d'assessorament, i també de seguiment, de coordinació i de col·laboració en la presa de decisions del Govern en l'àmbit de la discapacitat, en els termes que s'estableixin reglamentàriament.
2. Aquest òrgan, adscrit al cap de Govern, està compost per representants de les entitats de persones amb discapacitat, dels pares o representants legals i d'entitats cíviques que actuen en aquest camp, així com del Govern, dels comuns i de l'organisme competent en matèria de seguretat social.
3. Les seves funcions són:
 - a) Emetre l'opinió sobre qüestions que els consultin els poders públics.
 - b) Fer el seguiment general de les actuacions previstes a la Llei i normes de desenvolupament. A aquest efecte s'ha d'elaborar una memòria anual.
 - c) Expressar el parer sobre els plans o les normes relacionats amb la discapacitat amb caràcter previ a la presa de decisions, d'acord amb el que s'estableixi reglamentàriament.
 - d) Presentar propostes de millora dels serveis i les prestacions i col·laborar en la coordinació de les actuacions de totes les àrees i dels sectors públic i privat.
 - e) Totes les altres funcions que se li assignin reglamentàriament.

4. Aquest Consell pot actuar en ple, en comitè directiu o en grups de treball per àmbits d'actuació.

Capítol VI. Infraccions i sancions

Article 31. *Règim aplicable*

(Derogat)

Article 32. *Infraccions*

(Derogat)

Article 33. *Tipus d'infraccions*

(Derogat)

Article 34. *Responsables*

(Derogat)

Article 35. *Sancions administratives*

(Derogat)

Article 36. *Graduació de les sancions*

(Derogat)

Article 37. *Règim de prescripcions*

(Derogat)

Article 38. *Procediment sancionador*

(Derogat)

Disposicions addicionals

Primera

Als efectes d'aquesta Llei estan obligats a prestar aliments a la persona discapacitada que els necessita el seu cònjuge i els parents per consanguinitat fins a segon grau, segons l'ordre següent: a) cònjuge; b) descendents, segons l'ordre de proximitat en el grau; c) ascendents, segons l'ordre de proximitat en el grau; d) germans. Quan es doni una pluralitat de persones obligades cal atènyer-se a les seves possibilitats econòmiques; si resulten insuficients la dels primers obligats es recorre als obligats en segon lloc.

Els criteris econòmics de valoració que s'aplicaran a tots els membres de la unitat familiar obligats seran els següents:

- a) Nombre de membres de la unitat familiar i situació dels mateixos.
- b) Les rendes del treball.
- c) Les rendes per activitats econòmiques.
- d) Les rendes per activitats financeres i similars.
- e) Les rendes per assegurança de vida, invalidesa i/o similar. La pensió d'aliments, invalidesa, accident de treball, vellesa, viduitat, orfenesa i altres tant nacionals com estrangeres.
- f) La propietat i les rendes de béns immobles.
- g) La tinença d'accions o participacions en societats mercantils.
- h) La tinença de vehicles.
- i) Qualsevol altre criteri socioeconòmic valorat pel Ministeri competent en matèria de Benestar.

El dret a reclamar aliments correspon a la persona discapacitada necessitada i, si és el cas, al Ministeri Fiscal, als pares o representants legals de la persona discapacitada, o a l'entitat pública o privada que l'atengui.

El dret d'aliments és irrenunciable, intransmissible i inembargable i inclou tot allò que és necessari per a la subsistència, com ara menjar, habitatge, roba, assistència sanitària i formació.

Segona

Per tal de garantir l'accessibilitat a l'entorn de les persones amb una discapacitat visual, se les autoritza a accedir acompanyades de gossos pigall a tots els locals, establiments i altres espais d'ús públic, així com al transport públic o d'ús públic. En l'aplicació d'aquest precepte cal tenir en compte la normativa de tinença i la protecció d'animals.

Les persones que incompleixin aquest precepte incorren en una infracció administrativa que ha de ser sancionada d'acord amb el que estableix aquesta Llei, que es podrà qualificar de lleu, greu o molt greu segons la gravetat dels perjudicis que originin a la persona amb disminució, i per a la graduació de la sanció es tindran en compte els criteris establerts a l'article 36 de la present Llei.

Disposició transitòria

S'han de respectar els drets adquirits per les persones amb discapacitat en el moment de l'entrada en vigor de la present Llei. En concret, els beneficiaris de les pensions per als adults minusvàlids físics o mentals reconegudes poden seguir percebent-les mentre es continuïn complint els requisits que originaren la concessió. Als expedients que es trobin en tramitació s'hi ha d'aplicar la norma més beneficiosa per a la persona interessada.

Disposicions finals

Primera

El Govern ha de reglamentar aquesta Llei en un període màxim de dos anys, prioritzant les accions, un cop escoltat el parer del Consell Nacional de la Discapacitat.

Segona

Queden derogades totes les disposicions anteriors en allò que contradiguin aquesta Llei.

Tercera

Queden derogades totes les disposicions anteriors en allò que contradiguin aquesta Llei. La Llei de creació d'una pensió per als adults minusvàlids físics o mentals, del 14 d'octubre de 1983, queda derogada quan s'aprovi i entri en vigor el Reglament de la pensió de solidaritat a favor de persones amb discapacitat que es crea a l'article 20 d'aquesta Llei.

Quarta

Aquesta Llei entra en vigor l'endemà de ser publicada al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.